

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Praxis Episcopalis

Piasecki, Paweł

Coloniae Agrippinae, 1620

De Eccles. Construct.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61608](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61608)

CAPVT XII.

Sigillatim subitò exequenda.

ECCELESIARVM, quæ in locis periculosis, & quæ latronū speluncæ sunt, destructio, & translatio.

Paulin. p. 1. c. 3. in fine.

Altarium demolitio, vbi facienda est.

Ex instr. Visit.

Altarium portatiliū confractio, si non ad mensuram.

Sepulchrorum, quæ extant, amotio.

Sepulchrorū obstructio, si loco prohibito.

Amotio bradellarum, & sedilium, & huiusmodi impedimentorum ab Ecclesia.

Item profanorum supellectilium, aut rerum.

Item locorum superiorum, vbi dormitur, aut habitatur, aut profana seruantur.

Dilaniatio corporalium, & purificationum indecentium ratione mensuræ, vel sordium, quæ purgari non possunt.

Item superpelliceorum, tobalearum, sacrorumque indumentorum, quæ in Ecclesia toleranda non videntur.

Item Missalium, & Breuiariorum indecentium.

Profanatio calicum, & patearum indecentium.

Clausio, & obstructio portarum lateralium.

Amotio arborum, vitium, stipitum, & huiusmodi à cœmeterijs, & ab alijs locis sacris.

Item ramorum incisio, quæ obsunt parietibus, vel testis Ecclesie.

Vbi autem fiat dilaniatio supellectilis Ecclesie, sicut etiam quando supellex nullo pacto vsui amplius esse potest, ipsam supellectilem comburi, ac eius cineres in Sacrarium proijci iubeat. Si tamen ex veste sacra stola, vel manipulum elici potest, licet vestis illa benedicta fuerit, nihilominus, stola, manipulum benedicetur, quia est mutata forma, & particularis benedictio datur.

Quod de sedium amotione dictum est, quarum causa plura scandala oriuntur, & non habet locum in sedibus partronorum; quod intelligendum est, vbi est in vsu.

Soc. sub. nu. 26.

Arch. in c. vestimenta, de consecr. dist. 1.

Ensch. lib. 1. c. 27.

Petr. p. 2. c. 66.

CAPVT XIII.

De Ecclesie constructione.

QVONIAM aliquando in Visitatione de Ecclesiarum constructione agitur, licet delineatio à Præfecto fabricæ prius approbanda sit, & ab Ordinario confirmanda, quàm fabrica Ecclesie inchoetur.

Ex instr. fabricæ.

Hæc summatim colligenda duxi, quæ etiam ad ipsam Visitationem præcipuè

ad decreta conficienda proderunt.

Ecclesia sit instar Crucis arbitrio Archiepiscopi. Est enim forma magis conueniens; licet etiam rotunda construi possit.

Ampla pro capacitate populi, & aliorum ad diem festum confluentium; Mensura autè hominis est cub. 1. vnc. 8. Parie-

Synod.
II.

Parietes à latere, & à tergo extrinsecus minimè picti, nisi rubro colore: In frontispicio autem pingi possunt, & debent, præcipuè in Parochialibus imago B. Virginis cum Domino nostro, & imago patroni, vel mynisterium, quo Ecclesia illa nuncupatur.

Atrium, vel porticus sit; omnino autem vestibulum in Parochialibus.

Tecta, vel laqueata, vel fornicata, vel alio modo pro regionum vsu; ita tamen ut tecti protectura eiusmodi fiat, qua stillicidia ab imis parietibus procul sint.

Pavimentum non spicatum, non è lateribus coctilibus, vel alio lateritio opere, nisi vitriato, sit: In insigni autem Eccl. saltè ex marmore, alioquè solido lapide sit: In alijs verò, ubi hoc fieri nõ potest, silicib. expolitis vel opere testaceo.

Ostia non arcuata, sed quadrangula, & duplo altiora, quàm latitudo pateat: imparia sint, quot sunt naues, è quibus Ecclesia constat. Omnino autem tria sint: ostium medium cæteris ornatius. In Cathedralibus autem sculptura leonum exornari decet.

Ostiorum valvæ ornatae, & firmæ è cypresso, aut cedro, vel saltè muce opere fabrilis ornatae: munitæ à parte interiori pessulis, seris, & clavis. b. grãdiusculis. Vbi verò extrinsecus muniti oportet, ostiolum sit in valvis ianuae dexterae.

Ostium à tergo ne sit, nisi quò à ingresso fieri necesse est ad Sacristiam, campanile, cæmeterium, vel ad domicilia ministrorum: Propè altare, vel è regione eius laterali, alioquè eiusmodi modo, qui illud rectà spectet, nullo pacto construatur.

Fenestrae sint à parte superiori paululum rotundæ ex lateribus aliquantulum latiores intrinsecus, quàm extrinsecus.

Fenestra orbicularis, unde lunæ præcipuè Ecclesia, vel capella maior exci-

piat, ampla sit, pro modo Ecclesiae super ostium maius extrinsecus exornata. In alijs etiam naibus in frontispicio forma oblonga iudicio Architecti.

Potest etiam excipi lumen ad vsum Ecclesiae, & Capellæ è tholo in umbilico, videlicet fastigiatae fornicae, laternis undique factis.

In media Ecclesiae naui, ubi per tecti altitudinem potest, tum in naibus etiam inferioribus laterales fenestrae fiant; exque impares ab utroque latere, atque in vniuscuiusque inter columniarum medio, ita ordine extructae, ut sibi respondeant, neque in zophiro, epistilio, uè recti valdè distent.

In capellis pro earum magnitudine ab utroque latere fiant. Vbi autem non potest, & necessarium sit lumen, à tergo capellæ recipiatur; dummodo fenestrae, nec nimiam altaris partem occupent, neque altare, quod propè parietem sit, rectà spectent, aut nullo sanè modo super altare sint. Vbi autem super altare fenestra necessarìò extruenda est, prouideatur, ut aqua foris defluat, intrò verò ne gutta quidem penetret.

Fenestrae omnino altae extruantur, ut foris existentes introspicere non possint. Et si necesse aliquando erit, fenestram minus altam præscripto extruere; ea vitreis valvis ita muniatur, ut nullo modo aperiatur. Vitreae verò sint mundæ, & integrae, non autem fractae.

Omnnes autem quales quales sint ferreis clavis, opere vitreo, vel tela saltè, & filo cæneo muniantur, instruantur, ita tamè ut aperiiri, aut amoveri aliquando possint ad vaporis exhalationes.

Vbi scala gradibus pluribus constat, gradus sint impares è marmore, vel è solido lapide, & quinto, tertio è gradu planum fiat; quod pro ascensus ratione cubitos circiter tres cõgruenter pateat.

Gradus singuli altitudine sint vnciarum octo, latitudine ferè cubitali.

Capella maior sit eminentiori loco in capite Ecclesiæ; è cuius regione ianua prima sit. Eius pars posterior Orientem versus rectà spectet: etiam si à tergo eius domicilia populi sint. Ad Occidentem verò, vbi pro ritu Ecclesiæ à Sacerdote versa ad populum facie, Missæ sacrum ad altare maius fieri solet. Fornicata, & ornata sit pro dignitate Ecclesiæ.

Pauimentū eius exstruatur solo Ecclesiæ altius pro situ loci, proque ratione Ecclesiæ.

Altare maius ita construatur, vt ab eius infimo gradu ad cancellos spatium intersit cubitorum octo, & plurium Ecclesiæ ratione; ad minimum verò quatuor: Et si opus est, altare parieti propius amoueat; ita tamen vt ab ipso etiā pariete procul sit cubito vno, & dimidio. Sit autem à scabelli solo altitudine cubitorum duorum, & vnciarum octo, ad summum decem: longitudine cubitorum quinque & plurium pro Ecclesiæ magnitudine; latitudine verò cubitorum duorum, & vnciarum duodecim, & plurium pro longitudinis & situs modo. Gradus sint tres computata bradella, vbi satis spatij datur. At verò vbi id magnitudo Ecclesiæ requirit, sint quinque. Altitudo singulorum graduum sit vnciarum octo. Bradella à fronte altaris cubitos duos, & à lateribus etiam producta, vncias sexdecim pateat, ita vt à tribus partibus illud complectatur.

Crucifixus in omni Ecclesia Parochiali, præcipuè sub ipso capella maioris arcu fornicato collocetur, aut parieti affigatur; qui super arcu est sub tecto laqueato, atque super ianua elatrati cancelli capellæ.

Chorus sit à statione populi seclusus, & ab anteriori, vel posteriori parte al-

taris maioris pro ratione Ecclesiæ iudicio Architecti.

Tabernaculū marmoreum, aut æneū tabulis populæis, circūuestitum intrinsecus sit, aut ligneum, sed non è tabulis nucæis, ex alijsuè, quæ humiditatem gignunt, sed populæis, vel similibus politè elaboratis.

Forma octangula, vel sexangula, vel quadrata, vel rotunda; prout decentius accommodata videatur ad Ecclesiæ formam.

Amplum pro dignitate, & magnitudine, ratione uè Ecclesiæ.

Sit pijs mysteriorū passionibus Christi imaginibus exsculptum, & inaurato artificio certis locis decoratum. In summo tabernaculi sit imago Christi resurgentis, vel sacra vulnera exhibentis: vel crucifixus, vbi pro exiguitate Ecclesiæ super altare propter occupationem tabernaculi non sit congruus locus Crucis. Ostiolum ab anteriori parte sit ita patens, vt pixis, & tabernaculum gestatoriū commodè introducat, & exprimat, & ita ad aperiendum accommodatū, vt in frontis iñcio planè hærens Sacerdotis sacræ Eucharistiæ depromētis brachium, manum uè non impediatur, sit ornatum sacra Christi crucifixi, vel resurgentis, vel vulneratum pectus exhibentis imagine, vel alia pia effigie.

Panno serico rubei coloris, si Eccle. sit Ambrosiani ritus, aut albi, si Romani, intus ab omni parte vestitum, atq; ornatum sit. In Altari maiore collocatū firmiter fixum hæreat, bene clauem munitū. Vbi autem in altare totum collocari nō potest, à tergo suppositis suffulcris bene firmis illud totum, aut pars hauratur; ita tamen, vt nō impediatur, quominus altare circuiri possit. A fronte altaris distet non minus cubito, & vncijs sexdecim; non tamen ita distet, vt ad sacræ Eucharistiæ depromēdam sacerdoti gradu,

du, etiam ligneo opus sit, nisi situs, & illius structuræ ratio aliud postulet. In insignioribus Eccl. à parte posteriori sacra Eucharistia è tabernaculo sumi potest: in qua parte alterum ostiolum præscripta forma fiat. Sub tabernaculo nullum armariolum sit, neque suppellex sacra, neque libri ibi afferentur.

Capellæ minores omnes vna, eademq; longitudine, latitudine, & altitudine content, exceptis ijs, quæ in capite brachiorum Eccl. sunt; quæ sicut præcipuè extruendæ sunt, ita cæteris aliquando ampliores, & forma illustrior esse poterunt, inter se tamen conuenientes.

Ne subter suggestum, vel vnde organo sonatur, vel Euangeliū, Epistolauè legitur, aut canitur, capella, altareuè extruatur, neq; permittatur. Nec inter pilam structilem, columnamue, aut arcum, tignumue, quò tectū suffulcitur: ingressu Eccl. primo loco sitū, & parietem, qui ab anteriori parte est, capella extruatur, nisi pro Baptisterio: neque in loco, vbi Sacerdos capellæ maiori terga vertat.

Capellæ minoris latitudo sit cubitorum nouè, aut vndecim, & amplior proportionè Ecclesiæ, non autem minor cubitis septem. Longitudo ab ingressu vsque ad parietem, cui altare adhæret, nō maior cubitis septem, minor autem ad minus cubitis quinque, & vncijs octo; quæ tamen in capite Ecclesiæ à latere capellæ maioris sunt, longitudine aliquanto maiores permitti possunt.

Pauimentum altius, quàm Ecclesiæ solium vncijs octo; interdum etiam amplius permitti potest.

Limen vnciarum sexdecim, & ad summū viginti è marmore, lapidene solido.

Vnaquæque capella fornicato opere extruatur.

Altaria in fronte media vniuscuiusque capellæ construantur, non à lateribus.

Altarium minorum altitudo à bradellæ solo cub. 2. vnc. 8. longitudo 4. sū dimidio, ad minus quatuor: latitudo 2. scabellum, seu bradella sit latitudine cubitorum duorum, altitudine vnciarum octo, longitudo ita, vt ab vtroque latere cingat, altare. Vbi autem non potest, saltem illud adæquet.

Altaria omnia non ex opere ligneo, sed ex lapidibus, lateribusuè extruantur, atque ita vndique obstruantur, vt fenestella, foramenuè nulla ex parte in ipsis relinquatur, vbi quidquam asseruari possit. Quæ autem quatuor, pluribusuè columellis, aut pilastratis angularibus suffulciuntur, non prohibentur. Sub ijs tamen nihil reponatur reliquijs sacris exceptis.

Altaria quæ opere fornicato extructa non sunt, vel ita, vt fornix comodè purgari nequeat, vel Sacerdotem celebrantem contegat integumento (quod capoccielo dicunt) operiantur: quod integumentum, si è ligno, aut tela erit catenis ferreis è tecto, vel è pariete pendētib; aut alia firma structura sustineatur. Sit autem hoc integumentū aliquantisper ab altari elatum, ita tamen vt facile purgari queat.

Fenestella in pariete, qui à tergo altaris est à latere vbi Epistola legitur, ex marmore, solidouè lapide, vbi potest, fiat, alta à solo duobus cubitis; cuius latitudo sit vnciarum sexdecim, altitudo viginti quatuor, distincta marmoreo, lapidionè opere transuerso. Pars superior ad peluim cum vrceolis, dum sacrum fit, reponendam, vsui sit; inferior verò ad proijciendam aquam ablutionis manuum Sacerdotis sacrum facientis: Ideò in medio foramen habeat, vnde illa fluat in cisternulam suffosam.

Clauus ferreus, quo birretū Sacerdotis celebrantis appendatur cum ornamentis.

mento præsertim ex auricalcho à latere Epistolæ propè fenestellam non altius à pavimento cubitis duobus affigatur.

Tintinnabulum paruum gestatorium, vel parietali laterali, vnde Euangelium legitur, affixum vnicuique altari hæreat ad signum eleuationis Corporis Domini.

Clathra ferrea in sūmo capellę tribus cubitis alta affigantur; licet aliquando etiam altiora permittantur, exornata, vbi fieri potest, paruulis pilis, aut vasculis in ima, media, & summa parte. Vbi autem capella octanguli, sexanguliue formam exhibet, clathra illi formæ respondeant. Ianuæ clathrorum valuis vtrinque & pessulo, & sera claudantur. Vbi verò ferri copia non habetur, fiant columellæ e marmore, aliouè solido lapide, aut saltem ex ligno polito, ac tornatili, in quorum summa parte coronix apponatur.

Coronix lignea vnicuique scabello altaris etiam maioris, non amplius alta tribus digitis circum altare adiungatur; etiam vbi scabellū à fronte altaris tantum extat.

Telare altaris ex quercus, nucisue asferibus perpolitè confectum, vnciarum quatuor; & huiusmodi, vt mensa altaris ab anteriori parte, & ab vtroque latere circundetur.

Mensa saltem ad minus latè pateat cubitum, & dimidium: longitudine ve-

rò æquet altare, si fieri potest.

Lapis altaris portatilis sit longus vncias viginti, latus verò sexdecim, præter capsam, cui insertus est, dimensionem.

Capsa verò e tabula nucea omnino sit, crassitudine vnciarum circiter duarum.

Insertus autem sit mensæ in medio non longius à fronte altaris vncijs octo.

Si Parochialis sit, habeat baptisterium, vel extra Ecclesiam, si insignis sit, vel in capella à parte Aquilonari. Sit etiā Sacristia cum armario, Oratorio, Lauatorio, & alijs ad præscriptum instructionum.

Campanile etiam cum duabus saltem campanis, si sit parochialis.

Cæmeterium muro clausum, vt supra dictum est; & vbi non claudatur, infra breue tempus suspendatur.

Et hæc, quantum ad ipsam Ecclesiam pertinet, tetigisse sufficiat.

Circa autem ipsam Ecclesiam Visitator videat, ne sint cubicula porcorum, neque stabula redolentia foetorem Ecclesijs, cultuique diuino impedimenta præstantia: Nam hæc omnia prohiberi possunt per Ecclesiasticas censuras.

De suppellectili Ecclesiastica, quæ in Ecclesijs cathedralibus, quæ in collegiatis, & in alijs Ecclesijs, & in vnoquoque altari requiritur, plenè, & summatim habetur in instructionibus suppellectilis Ecclesiæ.

Concil.
Prou. 4.
eod.
Syno. II.

c. decet.
de im-
mur. ec-
cl. lib. 6.

Petr. p.
2. cap. II.
In Act.

CAPVT XIII.

Quæ vltèrius à Visitatore præstanda in beneficio vacanti.

In in-
struct.

VLTERIVS in hac visitatione materiali aduertendū est, quando beneficium est vacans. Eo enim casu de-

scribatur titulus beneficij, & modus vacationis: Et si Ecclesia Parochialis sit, an viciniore Parocho commendata sit; vel ab ali-